

Drs. C.L.D. (Carina) van Agten **Inlichtingen**
0627595670 **telefoon**
c.vanagten@caop.nl **e-mail**
- **bijlage**
SOD/16.00527 **briefnummer**
G.1.01 **zaaknummer**
13 oktober 2016 **datum**

**Verslag van de vergadering het SOD van 29 september 2016 in de Baljuwzaal van het CAOP
Lange Voorhout 13, Den Haag.**

Van de zijde van Defensie: H. Itzig Heine (voorzitter), R. Kreeftmeijer, E. Huisman, C. Mouwen;
Van de zijde van de centrales: J. van Hulsen, J. Debie (AC), A. Snels, R. Schilperoort, M. Manschot (ACOP),
L. van der Hulst, A.B. Schnoor, J. Kropf (CCOOP), M. de Natris, N. van Woensel (CMHF);
Van de zijde van het ministerie van BZK: J. Kenter;
Van de zijde van het ministerie van Financiën: L. van Driel;
Van de zijde van het secretariaat: C. van Agten (CAOP).

Agenda (SOD/16.00520)

1. Opening.
2. Brief van het SCOD nr. CBB/201610375 (WG AV SOD/16.00513).
3. Ontslagleeftijd Burgerpersoneel, voorstel wijziging artikel 122 BARD (AP/16.00058).
(*agendapunt is ter vergadering toegevoegd*).
4. Rondvraag en sluiting.

Agendapunt 1. Opening.

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Er is van de zijde van SCO een brief ontvangen d.d. 23 september jl. (zie agendapunt 2) die oproept tot deze vergadering. Daarom is de vergadering om dit specifieke punt bijeengeroepen.

De heer Van Woense merkt op, dat op 2 maart jl. het laatste SOD heeft plaatsgevonden. De vergadering is toen geëindigd in een schorsing; derhalve is deze bijeenkomst een voortzetting van het laatst geschorste SOD. Het onderwerp was toen Bard 122. Spreker erkent de prioriteit van de bespreking van de genoemde brief, maar hecht eraan BARD 122 als volgend agendapunt te behandelen om te voorkomen dat dit wordt vergeten. De voorzitter merkt op, dat dit agendapunt (BARD 122) niet wordt vergeten, maar stelt voor nu alleen de brief van 23 september jl. te bespreken en te accepteren dat de bespreking Bard 122 op dit moment is geschorst. De heer Van Woense spreekt hierover zijn verbazing uit de centrales verzoeken om een schorsing.

SCHORSING

De voorzitter heropent de vergadering en stemt in met toevoeging van het agendapunt Bard 122 aan de huidige agenda. De agenda wordt nu vastgesteld met in achtname van toevoeging van Bard 122 als agendapunt 3.

Agendapunt 2. Brief van het SCOD nr. CBB/201610375 (WG AV SOD/16.00513).

De voorzitter geeft het woord aan de centrales.

De heer Van Hulsen merkt op dat de kern van de brief het –zonder toelichting- annuleren van de geplande vergadering betreft, waardoor het benoemde (en naar buiten gecommuniceerde) tijdspad nu niet meer haalbaar is. De centrales zijn benieuwd naar de motieven voor de annulering en de wijze waarop zich dit verhoudt met de eerdere tijdsafspraken in het persbericht ter zake.

De voorzitter merkt op dat enige deemoedigheid de werkgever past. De annuleringsbrief is inderdaad verzonden zonder nadere toelichting en de opmerking van de centrales is derhalve terecht. Spreker geeft een toelichting op het gebeurde. Op 30 augustus jl. hebben sociale partners aangegeven dat men zou starten met onderhandelingen omdat men gezamenlijk vond dat er een voldoende basis en gemeenschappelijke wens was, gezien de afspraken in het deelakkoord, om nog dit jaar tot een CAO te komen. Een CAO is een eindproduct van onderhandelingen, waarbij beide zijden van de tafel van mening zijn dat er sprake is van een acceptabel pakket met een evenwichtige balans. Het uitzicht op een balans is cruciaal. Op 30 augustus jl. waren beide partijen er voldoende van overtuigd die balans te kunnen vinden. Kort na 30 augustus jl. kwamen de eerste signalen dat de problemen in de pensioensfeer zich voorlopig niet eenvoudig zouden laten oplossen. Op 2 september jl. werd duidelijk dat de oplossingsrichtingen in de pensioensfeer zouden kunnen leiden tot zodanige lasten voor de werkgever dat de kans aanwezig was dat de balans zou worden verstoord. De mogelijkheden om vanuit werkgeverszijde te komen tot een akkoord kunnen hierdoor worden belast. In de drie weken na 2 september jl. werd steeds duidelijker hoe de omvang van die mogelijke lasten de mogelijkheden tot een akkoord beïnvloeden (doordat de hogere lasten leiden tot minder onderhandelingsruimte). Er is de afgelopen maanden constructief verkend hoe de onderwerpen uit het deelakkoord vorm zouden kunnen krijgen. De conclusie aan werkgeverszijde was, dat er inhoudelijk onvoldoende grond was om verder te onderhandelen in een formele setting.

Hoe de lasten zich zullen ontwikkelen is op dit moment niet duidelijk; hierover vindt elders overleg plaats. Defensie geeft de wens om te komen tot een akkoord niet op en wil mogelijkheden vinden om zo spoedig mogelijk tot een positief onderhandelingsresultaat te komen. De werkgever had echter op 22 september jl. meer tijd nodig om een beter beeld te krijgen. De medewerking van de centrales om tot een akkoord te komen is zeer behulpzaam, de voorzitter roept de centrales hiertoe op. Spreker hoopt hiermee een afdoende verklaring te hebben gegeven voor de handelwijze van Defensie.

De heer Van Hulsen zegt getriggert te zijn door het feit dat de voorzitter sprak in de verleden tijd en vraagt zich af of dit betekent dat er nu wel voldoende helderheid is om de onderhandelingen voort te zetten. De voorzitter merkt op de verleden tijd in zijn betoog niet bewust te hebben geformuleerd en benadrukt alles in het werk te stellen om ruimte te vinden. Dit proces is echter nog niet afgerond, omdat nog niet inzichtelijk is hoe hoog de lasten worden.

Desgevraagd door de heer Van Hulsen bevestigt spreker meer tijd nodig te hebben.

De heer Van Hulsen spreekt zijn verbazing hierover uit omdat naar zijn gevoel de wereld er voor 30 augustus jl. ook zodanig uit zag dat men mogelijk rekening zou moeten houden met mutaties in de pensioensfeer.. De inschatting van de werkgever was op 30 augustus kennelijk dat dit geen blokkade op ging werpen en blijkbaar is dat nu wel veranderd. Voorts merkt spreker op, dat het feit dat de vergadering is geannuleerd, zou kunnen impliceren dat partijen voor het overige klaar zouden zijn met het bespreken van een nieuw potentieel akkoord, hetgeen niet het geval is. Een financieel probleem zou naar sprekers oordeel, op dat moment niet betekenen dat de stekker er uit zou moeten worden getrokken. Als de werkgever dit in de AV-werkgroep van 22 september jl. had gemeld in plaats van de werkgroep zonder meer te laten annuleren, was het een ander verhaal geweest.

De voorzitter herhaalt zijn eerdere opmerking dat de werkgever in dezen deemoedigheid past en erkent dat het proces anders had kunnen lopen als het werkgeversdilemma in de werkgroep zou zijn gemeld.

De heer Van Hulsen concludeert dat het gelopen proces niet meer valt terug te draaien en dan resteert de feitelijke constatering dat partijen er niet in slagen om de datum van 1 oktober a.s. te halen. Spreker verzoekt de voorzitter aan te geven, hoe hij dat ziet en wat het voorstel is om het proces verder te brengen.

De voorzitter stelt in reactie dat de werkgever moeilijk vooruit kan lopen op een situatie die niet kan worden overzien (pensioenen). Spreker kan niet aangeven op welk moment er wel duidelijkheid is. Hier wordt echter gezamenlijk hard aan gewerkt door de betrokkenen; meer specifiek kan spreker nu niet zijn. Wel zij opgemerkt dat de werkgever er nadrukkelijk niet voor heeft gekozen om met valse voorwendselen in onderhandeling te gaan: niets zeggen, onderhandelen en achteraf constateren dat het niet is gelukt.

De heer Van Hulsen merkt op dat de centrales in een ongemakkelijke positie zijn gekomen na de belofte in het persbericht, als achteraf moet worden verteld dat er niet eens is gesproken over de inhoud. Er is dus geen verhaal op dit moment. De voorzitter ziet het probleem en ook aan werkgeverszijde is dat makkelijk niet uit te leggen. Feit is echter, dat de ontwikkelingen pas na 2 september jl. voor het eerst in zijn volle omvang bekend waren. Deze omstandigheden raken niet alleen Defensie, maar de hele sector overheid. Het is een lastig verhaal, maar het is in ieder geval wel duidelijk dat dit externe factoren zijn die de onderhandelingen belasten. De heer Van Hulsen stelt in reactie, dat alle aspecten van de pensioensituatie al vóór 30 augustus jl. aan de orde zijn geweest in de Pensioenkamer. De voorzitter reageert met de opmerking dat pas na 2 september jl. de volle omvang van de problemen voor hem helder waren. Het gaat i.c. om de volgorde der dingen.

De heer Schilperoord merkt op grote moeite te hebben met de gegeven verklaring en de procedure. Er is gecommuniceerd dat partijen na verkenning aan de slag konden en dat heeft verwachtingen gewekt bij de achterban. De informatie van 2 september jl. was al eerder bekend. Voor de werkgever was er toen geen aanleiding om de onderhandelingen te cancelen. Nu staat de geloofwaardigheid op het spel, omdat de werkgever op het laatste moment besluit om de onderhandelingen niet te starten. Naar sprekers mening is het antwoord van heden geen reden om niet te starten met onderhandelen.

De heer Van der Hulst vraagt zich af hoeveel tijd de werkgever denkt nodig te hebben, wetende dat het ABP bestuur veelal pas in december de hoogte van de premie vaststelt.

De voorzitter stelt in reactie, dat er hard wordt hard gewerkt om te kijken waar men ruimte voor fatsoenlijke onderhandelingen kan vinden. Hopelijk is dit eerder dan december.

De heer Van der Hulst merkt op dat er geen beletselen zijn om te gaan onderhandelen, immers de loonparagraaf komt altijd als laatste. De onderhandelingen kunnen dan gewoon doorgaan en hierover kan

worden gecommuniceerd (dat er overleg is gevoerd, maar dat partijen er nog niet uit zijn). Dit geeft een heel ander beeld.

De heer Van Woensel sluit aan bij hetgeen is gezegd inzake de communicatie en de gewekte verwachtingen. Spreker bevestigt dat de ontwikkelingen al veel eerder zichtbaar waren. Eigenlijk vraagt de werkgever een carte blanche qua tijd om er uit te komen. Spreker merkt op dat er sprake was van een kritieke planning. Het feit dat de werkgever tijd vraagt maakt voor hem duidelijk dat de afspraken uit het deelakkoord niet nagekomen kunnen worden.

De heer Van Hulsen geeft -los van de observatie dat bij de werkgever pas op 2 september jl. duidelijkheid ontstond- aan het netjes te hebben gevonden als de werkgever in de vergadering van medio september had aangegeven meer tijd nodig te hebben gegeven de rijks brede ontwikkelingen. Vervolgens verzoekt spreker de voorzitter aan te geven, of hij bij een substantiële verhoging van de pensioenpremie mogelijkheden ziet tot een akkoord met loonmutatie.

De voorzitter stelt in reactie, dat dit laatste niet is wat hij heeft gezegd. Spreker geeft aan uitzicht nodig te hebben op een oplossing om verder te kunnen onderhandelen. De invulling daarvan ligt bij Defensie, in die zin dat de werkgever pas verder kan als dat uitzicht er is. Er ligt een relatie met de ontwikkeling van de pensioenpremie, maar iedere conclusie laat spreker aan de kant van de centrales.

De heer Van Hulsen merkt op dat hij niet in de situatie wil komen dat hij over een tijd weer aan deze tafel zit om te vernemen dat er nog steeds sprake is van een substantiële pensioenpremieverhoging en er dus niet onderhandeld kan worden.

De voorzitter geeft aan dat dit precies de reden is waarom hij thans met deze verklaring komt. Aan de voorkant moet duidelijkheid zijn anders is de kans dat de door de heer Van Hulsen geschetste situatie zich voordoet te groot.

De heer Schilperoort wil expliciet weten of de werkgever met de centrales gaat onderhandelen of niet. Het uitstel en de vervelende situatie zijn feiten waar men wat mee moet naar de achterban. De voorzitter schorst de vergadering.

SCHORSING

De voorzitter stelt dat de kritische opmerkingen van de centrales ten aanzien van de planning en het eenzijdig en zonder toelichting annuleren van de werkgroep AV terecht zijn. Om de externe omstandigheden en de situatie waarin partijen zich thans bevinden heeft echter niemand gevraagd.

De heer Van Woensel spreekt uit dat zijn opmerking was bedoeld als vaststelling en niet als verwijt aan de werkgever.

Met betrekking tot het onderhandelingsproces merkt de voorzitter op dat hem er alles aan gelegen is om tot een akkoord te komen. Hij heeft hierbij aangegeven dat, gezien de omstandigheden op dit moment, er tijd nodig is om te komen tot zicht op een oplossing, alvorens er over een totaalpakket kan worden gesproken. Men hoeft niet te wachten tot de pensioendiscussie is afgerond; het gaat om *zicht op* een oplossing (die hoeft dus nog niet meteen op tafel te liggen). Spreker wil dus onderhandelen en snel tot een resultaat komen, maar hij heeft thans nog geen zicht op een oplossing voor een totaalpakket.

De heer Schilperoort concludeert hierop dat de afspraak om te gaan onderhandelen nu niet wordt nagekomen, maar ergens in de toekomst ligt. De minister wil dus op dit moment niet onderhandelen.

De voorzitter herhaalt in reactie dat tijd nodig is om zicht op een oplossing te krijgen. Op dit moment is spreker niet in de situatie om verder te onderhandelen over een totaalpakket. Strikt genomen is het uiteindelijke effect zoals de heer Schilperoort aangeeft, maar het zijn diens woorden. Op verzoek van de centrales schorst de voorzitter de vergadering.

SCHORSING

De heer Van Hulsen constateert dat op de duidelijke vraag van de heer Schilperoort een helder antwoord is gekomen. Los van de formulering komt het er in essentie op neer dat de werkgever nu niets kan en dat er op een 'ongewis moment' in de toekomst nieuwe kansen ontstaan.

Vanuit de centrales is de reactie dat de werkgever de gelegenheid krijgt om datgene te doen wat noodzakelijk is om in de toekomst te realiseren wat men medio september is gestart, namelijk het komen tot een arbeidsvoorwaardenresultaat. Hierbij wordt van de zijde van de centrales een tweetal opmerkingen gemaakt. Ten eerste geldt dat het de centrales zal helpen het ledenbestand in beweging te krijgen als het ongewisse moment te ver in de toekomst ligt. De centrales verzoeken de werkgever dit in de overwegingen van dat moment te betrekken.

Voorts zijn de centrales van mening dat partijen met elkaar een proces hebben doorlopen dat zij geformaliseerd hebben tijdens de eerste formele WG AV. Er is een verkenning geweest. Met betrekking tot hetgeen in het kader van die verkenning is afgesproken geldt dat de inhoud van de verkenning geen formele status heeft. Op het moment dat de werkgever het -thans ongewisse- moment heeft bepaald, zullen de centrales afhankelijk van de reactie nadrukkelijk nagaan of de inhoud van de verkenning op dat moment nog valide wordt geacht.

De voorzitter spreekt zijn dank uit voor het eerste punt (de gelegenheid in tijd).

Voorts neemt spreker nadrukkelijk nota van de eerste opmerking (m.b.t. het tijdsbeslag), alsook van het tweede punt (de verkenning), doch met de aantekening dat de verkenningen in ieder geval zicht hebben gegeven op punten waarover partijen het eens zijn, waar men overeenstemming over kan bereiken en waarover partijen het niet eens zijn.

De heer Schilperoort stelt in reactie dat dit het uitgangspunt was in september op het moment dat men zou gaan onderhandelen. Het is echter de vraag voor de centrales of dat nog steeds het uitgangspunt is als de werkgever op het nog ongewisse moment terugkomt.

De heer Kreeftmeijer geeft aan dat zulks op dat moment zal worden gewogen.

De heer Van Hulsen concludeert dat het onvermijdelijk is deze vergadering af te sluiten met de mededeling dat het overleg is opgeschort tot het ongewisse moment. De centrales zullen buiten de vergadering afspraken maken over de communicatie.

De voorzitter constateert hierop, dat men is toegekomen aan het einde van de vergadering.

Partijen komen niet meer toe aan de behandeling van de volgende agendapunten.

Agendapunt 3. Ontslagleeftijd Burgerpersoneel, voorstel wijziging artikel 122 BARD (AP/16.00058).

Dit agendapunt is ter vergadering toegevoegd (zie agendapunt 1).

Partijen komen niet meer toe aan de behandeling van dit agendapunt.

Agendapunt 4. Sluiting.

De voorzitter sluit om 14:30 uur de vergadering.